

DOI: 10.29064/ijma.788936**AFET RİSK YÖNETİMİNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK**
*CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN DISASTER RISK MANAGEMENT*Hasan YÜCEL¹**ÖZET**

Afetler, geçmişten günümüze kadar toplumlar üzerinde olumsuz sonuçlar meydana getirmiş ve rutin yaşam düzeninin bozulmasına neden olmuştur. Afetlerin olumsuz etkilerinin önüne geçmek, toplumu afetlere karşı dirençli hale getirmek ve afet sonrası normal yaşam koşullarına hızlı bir şekilde ulaşmak için mevcut afet risklerini ortaya koymak ve bu risklere karşı önlem almak gereklidir. Afet risklerinin azaltılması konusunda tüm paydaşların sorumlulukları olduğu gibi kurumsal sektörde birtakım sorumlulukları bulunmaktadır. Bu çalışmada kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesi kurumsal sektörün afet risk yönetimindeki rolleri bakımından ele alınmıştır. Çalışmada literatür taraması yapılmış ve ülkemizde yürütülen afet ile ilgili kurumsal sosyal sorumluluk proje örneklerine yer verilmiştir. Çalışma sonucunda kurumsal sektörün toplumun afetler ile ilgili eğitimi, bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi konusunda destek sağlaması, afet anında finansal ve personel kaynağını seferber etmesi, bünyesindeki çalışanların afetlere hazırlık konusunda gerekli çalışmaları yerine getirmesine olanak sağlaması konularında rol alabileceği saptanmıştır. Kurumsal sektör mevcut yetenek, imkan ve kaynaklarını afet risk yönetimi sürecine dahil etmesi, halka afete hazırlık konusunda liderlik etmesi ve afetlere karşı mücadele etme konusunda kendi bünyesinde de faaliyetler planlaması ve uygulamaya koyması yönünden afet risk yönetimi sürecine katkıda bulunabilir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Afet Risk Yönetimi**ABSTRACT**

Disasters have had negative consequences on societies from the past to the present and caused the routine life order to deteriorate. It is necessary to reveal the current disaster risks and to take measures against these risks in order to prevent the negative effects of disasters, to make the society resistant to disasters and to reach normal living conditions after disasters. All stakeholders have responsibilities in disaster risk reduction, as well as certain responsibilities in the corporate sector. In this study, the corporate social responsibility framework is discussed in terms of the roles of the corporate sector in disaster risk management. In the study, literature was reviewed and examples of corporate social responsibility projects related to disasters carried out in our country were included. As a result of the study, it was determined that the corporate sector could play a role in providing support for the education, informing and raising awareness of the society about disasters, mobilizing financial and personnel resources in case of disasters, and enabling its employees to carry out the necessary work on disaster preparedness. The corporate sector can contribute to the disaster risk management process in terms of including its existing capabilities, opportunities and resources in the disaster risk management process, leading the public in disaster preparedness, and planning and implementing activities within itself to combat disasters.

Keywords: Disaster, Corporate Social Responsibility, Disaster Risk Management

¹ Araştırma Görevlisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, hasan.yucel@mku.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9157-1594>

GİRİŞ

Afet normal yaşam düzenini bozan veya sekteye uğratan, barınma, yiyecek, giyecek, tıbbi yardım ve sosyal bakım yönünden ihtiyaç hallerini oluşturan (Carter, 2008) fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olayı (URL-1, 2020) ifade eder. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de meydana gelen afetler, toplumlar üzerinde sosyal, ekonomik ve fiziksel olarak olumsuz etkilere ve koşullara neden olmaktadır. Uluslararası Afetler Veritabanı 2019 yılında 95 milyon kişinin etkilendiği en az 396 doğal afetin meydana geldiğini rapor etmiştir. Bu afetlerde yaklaşık 130 milyar dolar maddi kayıp olduğu ve 11.755 kişinin hayatını kaybettiği bildirilmiştir (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, 2020). Dünya Bankası verilerine göre, 1980'den bu yana doğal afetler nedeniyle iki milyondan fazla insanın hayatını kaybetmiş ve 3 trilyon dolardan fazla kayıp yaşanmıştır. Toplam zarar 1980'lerde 23 milyar dolar iken son on yılda yılda 150 milyar dolara kadar % 600'den fazla artmıştır (URL-2, 2020). Tüm bu olumsuz sonuçlar afetlerin toplumlar üzerinde oluşturduğu potansiyel tehditi göz önüne sermektedir.

Afet risk yönetimi, tehlikelerin olumsuz etkilerini ve afet olasılığını azaltmak için strateji, politika ve iyileştirilmiş başa çıkma kapasitelerini uygulamak için idari direktiflerin, kuruluşların ve operasyonel beceri ve kapasitelerin kullanılmasına ilişkin sistematik süreçtir (URL-3, 2020). Uzun vadeli afet direncini güçlendirmek amacıyla hem afet riskini azaltmak hem de kalan riski yönetmek için eylemler içermektedir (Benson, 2016). Kurumlar arası olacak şekilde risk faktörlerini ortadan kaldırmaya veya azaltmaya izin veren, savunmasız bir ortamda meydana geldiğinde olumsuz olayları yöneten ve aynı zamanda bu ortamı geri kazandıran bir yönetim aracıdır (Eyerkafer ve diğ., 2016). Afet risklerini ortaya koymak ve tanımlanmak, bu risklerin olumsuz etkilerine karşı toplumu dayanıklı hale getirmek, kurumlar arasında eşgüdüm halinde risk azaltma çalışmalarını yürütmek, afetlerin neden olabileceği olumsuz sonuçların üstesinden gelinmesi veya azaltılması süreçlerinde önemli yere sahip olabilir.

Kurumsal sosyal sorumluluk, sosyal sorunların kurumsal bilincini teşvik eden bir hükümet politikasıdır (Agus ve Sri, 2018). Kurumsal sektörün kurumsal sosyal sorumluluğu, afet yönetimi faaliyetlerinde topluma liderlik etme ve onları destekleme ve afet durumlarında kullanım için insan ve finansal kaynakların yanı sıra materyallerin harekete geçirilmesinde öncü bir rol oynayabilir (Singh ve diğ., 2017). Genel olarak, kurumsal sektör, doğal afetlere karşı kendi güvenliğini ve korumasını güçlendirmenin ve teşvik etmenin yanı sıra toplumunda afetlere karşı savunmasızlığını azaltmada yardımcı olma potansiyeline sahiptir. Önleme, zarar azaltma ve hazırlıktan müdahale ve iyileştirmeye kadar kapsamlı risk tabanlı afet yönetimi faaliyetlerinde toplumun bilgi, kapasite ve becerilerinin desteklenmesinde ve geliştirilmesinde öncü bir rol oynayabilir (Issar ve diğ., 2005). Afetlerle başa çıkma veya mücadele, paydaşların aktif, işbirliği ve koordineli bir biçimde faaliyet göstermesi ile daha etkili hale gelecektir. Bu anlamda kurumsal sektörde, afet risk yönetimi sürecine dahil olması ve etkin rol alması bakımından afet risklerinin azaltılması konusunda önemli katkılar sağlayabileceği öngörülmektedir.

Afetler kaynakların, insan gücünün ve bilginin etkili bir şekilde kullanılmasını ve yönlendirilmesini ve tüm kurum, kuruluş ve sektörlerin birlikte hareket etmesini gerektiren olaylardır. Zarar olgularının oluşmasının önüne geçmek için afetler meydana gelmeden önce risk azaltma çalışmalarına önem verilmelidir. Bu çalışmada afet risklerinin azaltılmasındaki sürecin bütününde kurumsal sektörün rolleri kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesinde ele alınmıştır. Kurumsal sektör afet risklerinin azaltılması sürecine dahil edilmeli ve içinde bulunduğu topluma afetlerle baş etme konusunda destek sağlamalıdır. Kurumsal sektör,

topluluğun afetlere karşı bilgi, kapasite ve becerilerini kapsamlı ve risk tabanlı olarak destekleme noktasında önemli bir role sahip olabilir.

Afet Risk Yönetimi

Kararlar, örgütsel davranış ve nüfusun genel kapasiteleri yoluyla aşırı iklimsel tehlikeler, teknolojik tehlikeler veya insan kaynaklı tehlikeler ile ilgili her faaliyet ve riski azaltmak için politikalar uygulayarak, değişen iklime uyum sağlama ve gelecekteki iklim koşullarıyla başa çıkma stratejilerini uygulama afet risk yönetimi olarak adlandırılır (Sattar, 2017). Uluslararası tartışmalarda, aşırı doğal olayların ortaya çıkardığı tehlikelere proaktif bir yaklaşım gösterme eğiliminin altını çizmek için kullanılır (Garatwa, 2002).

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi dört önceliğin ana hatlarını çizmektedir: (1) afet riskini anlamak; (2) afet riskini yönetmek için afet riski yönetişimini güçlendirmek; (3) dirençlilik için afet riskinin azaltılmasına yatırım yapmak ve (4) etkili müdahale için afete hazırlığı güçlendirmek ve iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanma için “Öncekinden Daha İyisini İnşa Etmek” eylem öncelikleri, herkesin katılımını gerektiren mevcut sürdürülebilir kalkınma paradigmasına dayanan planlama ihtiyacını vurgulamaktadır (UNISDR, 2015).

Afet risk yönetimi, altta yatan sosyal, ekonomik ve çevresel güvenlik açıklarının ele alınmasını ve böylelikle bir afetin ortaya çıkma olasılığını azaltmayı gerektirir (Sperling ve Szekely 2005).

Tablo 1: Afet Risk Yönetimine Entegre Bir Yaklaşım

Afet Risk Yönetimi: Fazlar, Faaliyetler, Bileşenler ve Yaklaşımlar				
Müdahale Zamanı	Afet Risk Yönetimi Fazları	Afet Risk Yönetimi Faaliyetleri	Afet Risk Yönetimi Bileşenleri	Afet Risk Yönetimi Yaklaşımları
Önce	Tahmin	Zarar Azaltma	Afet Risk Azaltma	Proaktif
		Hazırlık		
Sırasında	Uyarı	Müdahale		Afet Yönetimi
	Acil Yardım			
Sonra	Rehabilitasyon	İyileştirme		
	Yeniden Yapılanma			

Kaynak: (Mojtahedi ve Oo, 2017; Moe ve Pathranarakul, 2006).

Afet risk yönetimi, tehlikelerden kaynaklanan tehditlerin tanımlanmasını içeren kapsamlı bir yaklaşımdır. Potansiyel tehlikelerin genel olarak anlaşılmasını ve gerçekleştirilmesini, korunmasız kişilerin ve malların tanımlanmasını, risk değerlendirmesini, kurumsal desteği ve kurumsal bilginin korunmasına yatırım yapılan bir kültürün benimsenmesini içerir (Nirupama, 2013). Afet risk yönetimi, proaktif yaklaşımı benimseyen riski anlamaya ve azaltmaya yönelik

çalışmalara odaklanan bir süreci içermektedir. Amaç zarar olgularının oluşmasının önüne geçmektir.

Afetler ve Sürdürülebilir Kalkınma

Afetler altyapıya, yaşam hatlarına ve kritik tesislere zarar vererek insani, mali ve çevresel kayıplara neden olur. Rehabilitasyon, finansman gerektirir ve genellikle başlangıçta geliştirme ve hizmet sağlama için planlanan paraların sapsmasına neden olur. Bu nedenle, afetler mevcut varlıkları azaltarak ve planlamayı kesintiye uğratarak geliştirme programlarını geciktirir. Afetler aynı zamanda yoksulluğu artırarak, küçük işletme ve endüstri faaliyetlerini aksatarak ve ekonomik faaliyet ve hizmet sunumu için hayati önem taşıyan yaşam hatlarını devre dışı bırakarak toplumun ekonomik potansiyelini azaltır (Bendimerad, 2003).

Çevresel faktörler ve daha geniş anlamda sürdürülebilir olmayan kalkınma afetlerin artmasına katkıda bulunmaktadır (Uitto ve Shaw, 2016). Sürdürülebilir kalkınma uygulamalarına bağlı kalmamak afet riskini artırdığından, belirli bir ülke için kalkınma sonucunu şekillendiren faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Ahrens ve Rudolph, 2006).

Afet riski sürdürülebilir kalkınma için önemli bir risk oluşturmaktadır. Aynı şekilde, afet riski insan düzeylerinin düşük seviyelerinde artmaktadır. Hem afet direncini güçlendirmek hem de sürdürülebilir kalkınmayı ilerletmek için karşılıklı destekleyici eylemlerin kapsamı vardır. Bu sinerjilerin açıkça tanınması ve bunların gerçekleşmesini sağlamak için çaba gösterilmesi gerekir (Benson, 2016).

Şekil 1: Kalkınma İle Afetler Arasındaki İlişki

Kaynak: (Ergünay, 2009).

Kalkınma ve afetler arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif gelişme yaklaşımları; altyapı, ekonomik ve sosyal gelişme planlamasının yanında yerleşim ve yapılaşma planlamalarında afet riskleri ve tehlikelerinin dikkate alınmasıdır. Gelecekteki risklerin ve tehlikelerin azaltılmasına odaklanan kapsamlı, planlı ve bütüncül olarak ele alınan iyileştirme ve yeniden yapılanma programları sayesinde oluşabilecek afet tehlike ve riskleri önemli ölçüde azaltabilir. Negatif gelişme yaklaşımları; afetlerin sebep olabileceği ekonomik, fiziksel, çevresel ve sosyal zarar ve kayıplar neticesinde yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte kalkınma ve gelişme uzun süre engele uğrayabilir. Afet tehlike ve risklerini göz önünde bulundurmadan uygulamaya konulan

kalkınma ve gelişme programları riskli bölgelerdeki değerleri artırması bakımından gelecekte afet riskini artırma etkisi gösterir (Ergünay, 2009).

Doğal afetler, sürdürülebilir kalkınmanın ilerlemesini ve kazanımlarını ciddi şekilde engellerken, aynı zamanda inşa ettiğimiz fiziksel altyapı gelecekteki afetler durumunda bir risk kaynağı oluşturabilir (Pandey ve Okazaki, 2005).

Sürdürülebilir kalkınmanın amacı, herkes için uzun vadeli refah elde etmektir. Çevresel bozulma ve afete hazırlıksızlık afetlere karşı kırılganlık düzeyini artırır, şimdiki ve gelecekteki nesillerin refahını etkiler. Ekonomik refah ve sosyal eşitlik arayışı, şimdiki ve gelecek nesiller için çevrenin korunması ile el ele gitmelidir. Sonuçta, iş yaratma yoluyla yoksulluğun azaltılması, kaynaklar ve insan sermayesine yatırım, çevresel ve kalkınma kaygılarını bütünleştirecek şekilde sürdürülebilir kalkınma ve afete hazırlık için vazgeçilmez gereklilikler olmaya devam etmektedir (Suda, 2000).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Afet Risklerinin Azaltılması

Küresel ekonomide kurumsal sosyal sorumluluk, bir şirketin faaliyetlerini 'paydaşlarının' sosyal, ekonomik ve çevresel beklentileri ile uyumlu hale getirmeyi gerektirir. Kurumsal sosyal sorumluluk, bir işi sosyal olarak sorumlu bir şekilde işletmek anlamına gelir; (Kanji ve Chopra 2010)

- İşyerlerini geliştirerek istihdam ve işgücü alanındaki etik uygulamaları üstlenir;
- Yerel topluluklar oluşturmaya katılır ve politikalarının ve ürünlerinin sonuçları konusunda ilgili topluluklarla iletişim kurar;
- Sosyal altyapı oluşturmaya yatırım yapar;
- Daha temiz bir çevreye, korunmasına ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunur ve
- Kurumsal yönetim yoluyla genel olarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur.

Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları hem topluma hem de işletmelere birçok katkı sağlamaktadır. Sosyal olayları ele alan işletme politikaları ve uygulamaları, sosyal sorunların çözümüne katkı sağlamanın yanında işletmenin performansını artırmakta, satışlarını arttırabilmekte, kurum ve marka imajını geliştirebilmekte ve müşterilerle olumlu ilişkiler geliştirmeyi sağlamaktadır (Ay ve diğ., 2012).

Afet risklerinin azaltılması ile ilişkili kurumsal sosyal sorumluluk tehlikeli bölgelerdeki çalışanların ve operasyonların korunması; işyerinde sosyal adalet önlemleri; tedarikçilerle uzun vadeli iş ilişkileri savunması; finansal ve insan kaynaklarından yararlanmak için diğer kurumlarla ortaklıklar; ve afet risklerinin azaltılması bilincini her düzeyde geliştirmek için hükümet, sivil toplum ve sivil toplum örgütleriyle savunuculuk yapmaktır (Sarmiento ve diğ., 2015).

Yerel düzeylerde riskin azaltılmasında kurumsal sosyal sorumluluk girişimleri potansiyeli olabilir. Kurumsal sosyal sorumluluğun bir dizi anlamı vardır, ancak temelde işletmelerin toplum ve çevre üzerindeki etkilerini tanıyan ve sürdürülebilir kalkınmaya daha olumlu bir katkı yapmak için bir dereceye kadar sorumluluk kabul eden işleri içerir. Kurumsal sosyal sorumluluk genellikle hükümet ve toplumdaki diğer paydaşlarla diyalog ve ortaklıkları içerir (Twigg, 2004).

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesinde afet riskinin azaltılması, sorumlulukların merkezi hükümetler ve ilgili ulusal makamlar, sektörler ve paydaşlar tarafından kendi ulusal koşullarına ve yönetim sistemlerine uygun olarak paylaşılmasını gerektirdiği belirtilmiştir (UNISDR, 2015).

Tablo 2: Afetlerin Azaltılmasında Kurumsal Sosyal Sorumluluk Katılımının Türleri ve Özellikleri / Diğer Aktörlerle İlişkisi

Katılım Türü	Örnekler (Genel)	Özellikler
Hayırsever/ yardımsever	Afetlerin azaltılmasında çalışan diğer kuruluş ve gruplara veya doğrudan yararlanıcılara aynı veya nakdi (mal, hizmet, tesis) bağış ve yardımlar.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fedakar (her ne kadar işletme başka yararlar sağlayabilirse de, örneğin iyi tanıtım, bu ikincildir). ➤ İş dünyası gündemi kontrol eder: ne yapacağına, kime yardım edeceğine ve nasıl yardım edeceğine karar verir. ➤ Tipik olarak (iş) veren ve (kar amacı gütmeyen / topluluk) alıcı arasındaki bire bir ilişkiler; dahil olmayan diğer paydaşlar. ➤ Resmi (yani hibe sözleşmesine dayalı) veya gayri resmi olabilir. ➤ Tipik olarak kısa süreli ve bir defalık müdahaleler, ancak uzun süreli olabilir.
Sözleşmeli	Kamu yararına çalışmak için diğer kuruluş veya gruplarla sözleşme yapmak.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İş dünyası gündemi kontrol eder ve kaynakları yönetir. ➤ Fedakar. ➤ Resmi, yasal iş sözleşmesine dayanmaktadır. ➤ Genellikle kısa vadeli veya bir defalık girişimler. ➤ Genellikle birebir ilişkiler; dahil olmayan diğer paydaşlar.
	Diğer kuruluşların veya grupların sponsorluğu.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İş dünyası gündemi kontrol eder ve kaynakları yönetir. ➤ Kendini ilgilendiren: tanıtım yoluyla iş kazanımı, ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetlerin sağlanması (işten kaynaklanan kamu yararları ikincildir). ➤ Resmi, yasal anlaşmaya dayanmaktadır. ➤ Genellikle birebir ilişkiler.
İşbirlikçi	Kamu yararı için diğer kuruluş ve gruplarla çalışma ortaklıkları.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Diyaloğa, paylaşılan amaçlara, karşılıklı saygıya daha fazla önem verilmesi (bunun uygulamada ne ölçüde gerçekleştiği değişir). ➤ Çeşitli paydaşları dahil etme olasılığı daha yüksektir. ➤ Fikirler paydaşların herhangi birinden gelebilir. ➤ Ortaklık düzenlemelerinin çeşitliliği (resmi ve gayri resmi). ➤ Tüm paydaşlar ortaklıktan ('kazan-kazan' senaryosu) fayda sağlamalıdır ancak eşit olarak faydalanamazlar. ➤ Kaynakların kontrolü bazı ortaklara ortaklık üzerinde daha fazla kontrol sağlayabilir. ➤ Uzun vadeli müdahaleler için daha iyi fırsatlar
Çekişmeli	İşletme faaliyetlerinin insani ve çevresel etkileri konusunda lobicilike iş tepkisi.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Duyarlı: diğer kuruluşlar ve gruplar tarafından yönlendirilen gündem. ➤ Halkla ilişkiler kamu yararından daha önemlidir.
Tek taraflı	İşletme, diğer aktörlerden bağımsız olarak kendi ticari olmayan eylemlerini gerçekleştirir.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Acil ihtiyaç ve merhametin yönlendirdiği kısa vadeli, bir defalık girişimler olma olasılığı daha yüksektir (örn. Acil yardım).

Kaynak: (Twigg, 2002).

Kurumsal sektörün temel iş operasyonları yoluyla vasıflı ve eğitilmiş işgücü, güçlü finansal ve bilgi kaynakları, topluluk ve insanlarla güçlü bağımlılık yönünden afet riskinin azaltılmasındaki güçlü potansiyeli ve önemi vardır (Miyaguchi ve Shaw 2009).

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin afet ve acil durumlar ile ilgili kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları Tablo 3’de verilmiştir (Mert, 2018).

Tablo 3: Afet ve Acil Duruma Müdahaleye Yönelik Uygulamalar

Verilen Hizmet	Projeler	Açıklama
Acil Sağlık Hizmetleri		Afetler, kazalar ve her türlü tıbbi acil durum ile toplumsal olaylar, konser, miting, spor müsabakaları vb. etkinliklerde meydana gelebilecek acil durumlarda tıbbi müdahaleye olay yerinde başlanarak acil sağlık merkezine naklin sağlanması
İlk Yardım Eğitimleri		Her türlü afete hazırlık ve ilk yardım bilincini geliştirmek amacıyla sivil toplum kuruluşlarına, kamu kurumlarına, okullara, eğitim kurumlarına, meslek odalarına ve gönüllülere ücretsiz ilk yardım eğitimleri verilmesi
Eğitim	Hizmet İçi Eğitimler	İtfaiye personeline ve gönüllü itfaiyecilere temel ve ihtisas eğitimlerinin verilmesi. İş Sağlığı ve Güvenliği kapsamında özel veya kamu kurumlarının yangın söndürme ekiplerine yönelik eğitimler düzenlenmesi.
Tatbikatlar		Okullarda öğrencilerle, çeşitli kurum ve kuruluşlarda çalışanlarla ve planlanan alanlarda vatandaşlarla tatbikatlar yapılarak yangınlar ve afetler hakkında bilgilendirme ve farkındalık yaratma.
Farkındalık Artırma ve Bilgilendirme		Öğrencilere afetlerden korunma eğitimi verilmesi. Öğrencilere yangına karşı bilinçlendirme eğitimi verilmesi. Engelli vatandaşlara yönelik yangına karşı bilinçlendirme eğitimi verilmesi. Afet durumlarında STK'lara “Yangın, Enkazda Çalışma, Arama Kurtarma Faaliyetleri Taşıma Teknikleri” vb. eğitimler verilmesi

Kaynak: (Mert, 2018).

Şirketler, yerel toplulukların esnekliğini artırmak için büyük kaynaklara sahiptir ve yerel topluluklar, şirketler uygun yardımı sağladıklarında afetlerden zamanında ve etkili bir şekilde iyileşme gösterirler (Dan ve Kohiyama, 2017). Şirketler, kurumsal sosyal sorumluluk bağışları ile afet riskinin azaltılmasına katkıda bulunarak hem ulusal refahı hem de iş sürdürülebilirliğini artıracaklardır (All India Disaster Mitigation Institute, 2016).

Kurumsal sektör tarafından yürütülen veya desteklenen; güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları oluşturma, toplumun afet risklerine karşı daha dirençli hale gelmesine katkıda bulunma ve afet riskinin çevre üzerindeki oluşturabileceği olumsuz etkileri en aza indirme çalışmaları içinde bulunduğu toplum açısından önem arz etmektedir. Çünkü bu sayede kurumsal sektör faaliyet gösterdiği toplumda bir risk azaltma kültürü oluşturulmasına katkıda bulunabilir ve gelecekte oluşabilecek afetlere karşı her zaman toplumun hazırlıklı olmasını teşvik edebilir.

İstanbul Grand Airport (İGA), bir sosyal sorumluluk projesi olarak “Temel Afet Bilinci Eğitimi ve Afet İstasyonu Kurulması Projesi” ile bölgedeki yerel halka temel afet bilinci eğitimi verildiği ve bölgede yaşayan insanların afete müdahalelerde aktif rol alabilmesi için Akpınar ve Tayakadın Mahallelerine konteynerlerin kurulmasının gerçekleştirildiği, ilgili belediyelere tesliminin sağlandığı belirtilmiştir (URL-4 , 2020).

Aksigorta 2010 yılında AKUT Arama Kurtarma Derneği ile birlikte halkı öncelikli olarak deprem olmak üzere sel ve yangın gibi doğal afetler konusunda bilgilendirmek amacıyla 5 yıllık süreli kurumsal sosyal sorumluluk projesi olarak tasarladığı “Hayata Devam Türkiye Projesi” 2014 yılında tamamlanmıştır. Proje kapsamında 5 yıl boyunca Türkiye’de 52 il ve 174 ilçe meydanında halka “Hayata Devam Tırı”nda bulunan deprem simülatörüyle 1999 yılında meydana gelen 7,4 büyüklüğündeki Marmara Depremi yaşatılmış ve konunun önemine dikkat çekilmesi sağlanmıştır. “Güvenli Oda” ve “Güvenli Olmayan Oda” olarak iki farklı bölümün bulunduğu deprem tırında eşyaları sabitlemek gibi alınabilecek basit önlemlerin önemine dikkat çekilmiştir. Bu proje ile toplamda 5.4 milyon kişiye ulaşıldığı belirtilmiştir (URL-5 , 2020).

Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Ağustos 2007–Aralık 2009 tarihleri arasında kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı ile tüm bilgi ve tecrübelerini toplumla paylaşmak, depremden korunma kültürünün ve bilincinin oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile Depreme Duyarlılık Günleri projesi gerçekleştirmiştir. Bu proje kapsamında Gezici Deprem Simülasyon Eğitim Tır (GEDSET) ile eğitimler verildiği belirtilmiştir. GEDSET uygulamasının amacının basit önlemler olarak afet riskinin azaltılabileceği bilgisini yaygınlaştırmak, kendimize ve çevremizdekilere afetten sonra yardım edebilmek için hazırlıklı olmak ve deprem anında korunma kültürünün oluşturulmasına katkıda bulunmak olduğu belirtilmiştir (URL-6, 2020).

GAMA Enerji 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde yatırımlarının bulunduğu bölgelerdeki okullarda, öğrencilerde sürdürülebilir bir dünyada güvenli yaşam kültürü ve afet bilincinin oluşmasına katkıda bulunmak amacıyla AKUT Arama Kurtarma Derneği ile kurumsal sosyal sorumluluk projesini gerçekleştirmiştir. Artvin, Mersin, Manisa, İzmir ve Çanakkale’de, toplam 33 eğitim kurumunda gerçekleştirilen projede, yıkıcı afetler olan deprem, yangın ve sel durumlarında kayıpları en aza indirecek ve hayat kurtaracak önlem ve bilgilerin, öğrencileri hem düşündüren hem de eğlendiren bir tiyatro oyunu olan “Sallanacak Vakit Yok” ile aktarılması amaçlanmıştır. Oyun sonrası öğrencilere dağıtılan çantalarda bulunan, AKUT tarafından hazırlanan Afet Bilinci ve Önlemler El Kitabı ile bilgiler pekiştirilmesi sağlanmıştır (URL-7, 2020).

İstanbul Aydın Üniversitesi Afet Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi önlem alma kültürünün erken yaşlarda kazandırılması için başlattığı Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projesi kapsamında ilk, orta ve lise öğrencilerini hedeflemiş ve pedagojik formasyonunu dikkate alarak üç farklı eğitim programı geliştirmiştir. Geliştirilen bu eğitim programlarını İstanbul önceliğinde yaygınlaştırarak “Erken Yaşlarda Afetlere Hazırlık Kültürünün Oluşturulması Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projesi”ni uygulamaya koymuştur (URL-8, 2020).

Halk Sigorta “Halk Sigorta Depremzedenin Yanında” kurumsal sosyal sorumluluk projesi ile birlikte 2011 yılında Van’da yaşanan depremin ardından yaraları sarmak amacıyla bağış kampanyası düzenlenmiş, bünyesindeki eksperleri afet bölgesine yönlendirmiş ve temin edilen yardımları afet bölgesine ulaştırmıştır (URL-9, 2020).

Kurumsal sektörlerin afet bilinci ve afetlere karşı önlem alma kültürünün oluşturulması, ülkemizde başta deprem olmak üzere sel, yangın vb. diğer afetlerle ilgili meydana gelebilecek

durumlara yönelik farkındalık oluşturulması ve dikkat çekilmesi konularında roller üstlendiği ve katkılar sağladığı görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kurumsal sektörün ulusal kalkınma, yardım ve rehabilitasyon gibi afet sonrası önlemlerdeki rolü geniş çapta kabul görmüştür. Ancak arada iki önemli adım vardır; biri çevre yönetimi, diğeri ise afet öncesi risk azaltmadır. Afet azaltma ve önleme için kurumsal sektör, uzun vadeli ortaklıklar içinde hayırseverliği teşvik etmek, önleme ve müdahaleyi ele alan bağışlar vermek, etki değerlendirmesi, kapasite geliştirme ve çalışanların ve yerel toplulukların katılımı ile iş faaliyetlerini artırmak gibi birçok şekilde katkıda bulunmuştur (Miyaguchi ve Shaw 2007). Fortune 100 şirketlerinden gelen kurumsal sosyal sorumluluk raporlarının analizi aracılığıyla yürütülen çalışmada, çoğu şirketin halihazırda afetlere yönelik acil ve uzun vadeli faaliyetlerde bulunduğunu keşfedilmiştir. Çalışma aynı zamanda kapsamlı, afet temelli afet müdahalesi, iyileştirme, planlama ve zarar azaltma faaliyetleri geliştirirken kurumsal faaliyetlerin dahil edilmesi ve dikkate alınması gerektiğini göstermiştir (Johnson ve diğ., 2011).

Afetlere hazırlanmak ve müdahale etmek karmaşık bir görevdir ve politika geliştirmek cazip bir seçenek olabilir (Atkinson ve Curnin, 2020). Kurumsal sektör, politik karar alma konusunda yüksek bir etkiye sahiptir. Afet döngüsünün farklı aşamalarında afet azaltmaya duyarlı ve gelişime yönelik faaliyetleri; hazırlıklı olma, yardım müdahalesi ve rehabilitasyonu kapsayacak şekilde desteklemek ve savunmak için bilinçli olarak kullanılmalıdır (Bhatt, 2002). Afetler sırasında daha geniş bir şirket kümesinin resmi sorumluluğu benimsemesini sağlayan politikalar veya afet girişimcilerinden doğaçlama müdahaleleri mümkün kılan yönetim mekanizmaları teşvik edilmelidir. Ayrıca, kritik altyapı üzerindeki kontrolleri nedeniyle firmaların, topluluk direncinin önemli bir bileşenini oluşturduğuna dikkat etmek önemlidir (Linnenluecke ve McKnight, 2017).

Afet risk yönetiminin erken aşamalarında paydaşların proaktif katılımı, afetlere karşı dirençli toplum ve yapı çevre için bir gerekliliktir (Mojtahedi ve Oo, 2017). Afet risk yönetimi süreci içerisinde paydaş olarak rolleri bulunan kurumsal yapıdaki sektörler, afet risklerine bağlı oluşabilecek tüm durumları hem kendi bünyesinde yürütmüş olduğu faaliyetleri açısından hemde iç içe olduğu toplum açısından kapsamlı olarak değerlendirmelidir. Kuruluşlar, işletmeler ve şirketler afetlerden olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedir. Bunun yanında hizmet ettikleri toplum da etkilenebilmektedir. İşletmeler toplumun ayrılmaz bir parçası olduğu için, topluma olduğu kadar kendilerine de özen göstermelerini sağlamak onların görevidir (Kanji ve Agrawal, 2020).

Afetlerin tıpkı geçmişte olduğu gibi günümüzde de olumsuz koşullar veya sonuçlar oluşturmaya devam ettiğini görmekteyiz. Afetlere bağlı meydana gelen tüm bu durumların üstesinden gelinmesinde; proaktif bir yaklaşımı benimseyen, riskleri ortaya koyan ve azaltılması noktasında gerekli çalışmaları yerine getiren, planlama ve politika konusunda gereklilikleri ortaya koyan bir afet risk yönetimi sürecine ihtiyaç vardır. Kurumsal yapıda olan sektörlerin afet risk yönetimi sürecine dahil edilmesi ve aktif olarak roller üstlenmesi sağlanmalıdır. Kurumsal sektör, içi içe olduğu toplumda bölgedeki mevcut afet riskleri göz önünde bulundurularak, afet bilinci ve afetlere hazırlık kültürünün oluşturulmasında önemli katkılar sağlayabilir. Bünyesindeki çalışanlarına yangınla mücadele, tahliye ve ilk yardım konularında eğitimler vermesi, bünyesinde arama-kurtama ekipleri oluşturması, afet risklerine yönelik kaynakları (poster, kitap, broşür) yayınlaması ve yayması yönünden sürece katkıda bulunabilir. Afet sonrası yaraların sarılması amacıyla yapılan yardımların afet bölgesine

ulaştırılması, depolanması ve dağıtım süreçlerinde kurumsal sektörler imkanları ve kaynakları doğrultusunda desteklerini sunabilir.

KAYNAKÇA

- Agus, N., & Sri, W. H. (2018). Implementation Analysis of Corporate Social Responsibility (CSR) in Central Java in the Context of Natural Disaster Risk Areas. In E3S Web of Conferences (Vol. 73, p. 08026). EDP Sciences.
- Ahrens, J., & Rudolph, P. M. (2006). The importance of governance in risk reduction and disaster management. *Journal of contingencies and crisis management*, 14(4), 207-220.
- All India Disaster Mitigation Institute (AIDMI) 2016, Integration of disaster risk reduction and corporate social responsibility
<https://www.preventionweb.net/publications/view/51041>
- Atkinson, C., & Curnin, S. (2020). Sharing responsibility in disaster management policy. *Progress in Disaster Science*, 100122.
- Ay C, Kahraman A, Kacar İ; (2012), Türkiye'deki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin İncelenmesi: Türkiye'nin En Büyük 100 İşletmesi Üzerinde Bir Araştırma, 1. İşletme Yönetimi ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uluslararası Bilimsel Ve Uygulama Kongresi, Azerbaycan-Bakü
- Bendimerad, F. (2003). Disaster risk reduction and sustainable development. In World Bank Seminar on The Role of Local Governments in Reducing the Risk of Disasters, Held in Istanbul, Turkey (Vol. 28, pp. 57-75).
- Benson, C. (2016). ADB Sustainable Development Working Paper Series No. 41: Promoting sustainable development through disaster risk management. Mandaluyong City, Philippines: Asian Development Bank.
- Bhatt, R. M. (2002). Corporate social responsibility and natural disaster reduction: local overview of Gujarat. London, UK: Global Research Managed by Benfield Greig Hazard Research Centre, University College
- Carter, W. N. (2008). Disaster management: A disaster manager's handbook. Mandaluyong City, Phil.: Asian Development Bank, 2008.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters - CRED Crunch 58 2020, Disaster Year in Review 2019 Issue No. 58
- Dan, M., & Kohiyama, M. (2017). Contribution of corporate social responsibility to post-disaster life recovery of employees. *Journal of Disaster Research*, 12(4), 811-821.
- Ergünay, O (2009). DOĞAL AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA, Deprem Sempozyumu, 11-12 Kasım 2009, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Eyerkauf, M. L., Lima, F. S., & Gonçalves, M. B. (2016). Public and private partnership in disaster risk management. *Jambá: Journal of Disaster Risk Studies*, 8(1).
- F. Sperling and F. Szekely (2005). Disaster Risk Management in a Changing Climate. Discussion Paper prepared for the World Conference on Disaster Reduction on behalf of the Vulnerability and Adaptation Resource Group (VARG). Reprint with Addendum on Conference outcomes. Washington, D.C

- Garatwa, W. (2002). Disaster risk management: Working concept. German Technical Cooperation (GTZ).
- Issar, R., Mathur, N. B., Padmanabhan, G., & Karanth, A. (2005). Disaster risk management and the role of corporate sector: The Indian perspective. Government of India (GOI).
- Johnson, B. R., Connolly, E., & Carter, T. S. (2011). Corporate social responsibility: The role of Fortune 100 companies in domestic and international natural disasters. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(6), 352-369.
- Kanji, G. K., & Chopra, P. K. (2010). Corporate social responsibility in a global economy. *Total Quality Management*, 21(2), 119-143.
- Linnenluecke, M. K., & McKnight, B. (2017). Community resilience to natural disasters: the role of disaster entrepreneurship. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*
- Mert, Y. L. (2018). Belediyelerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Journal Of International Social Research*, 11(61).
- Miyaguchi, T., & Shaw, R. (2007). Corporate community interface in disaster management—a preliminary study of Mumbai, India. *Risk Management*, 9(4), 209-222.
- Miyaguchi, T., & Shaw, R. (2009). Corporate Sector and Disaster Risk Reduction: A Community-Focused Approach. *Disaster Management: Global challenges and local solutions*, 567-585.
- Moe, T. L., & Pathranarakul, P. (2006). An integrated approach to natural disaster management. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*.
- Mojtahedi, M., & Oo, B. L. (2017). Critical attributes for proactive engagement of stakeholders in disaster risk management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 21, 35-43.
- Nirupama, N. (2013). Disaster Risk Management. *Encyclopedia of Earth Sciences Series*, 164–170. doi:10.1007/978-1-4020-4399-4_300
- Pandey, B. H., & Okazaki, K. (2005). Community-based disaster management: empowering communities to cope with disaster risks. *Regional Development Dialogue*, 26(2), 52.
- Repaul Kanji, Rajat Agrawal, Exploring the use of corporate social responsibility in building disaster resilience through sustainable development in India: An interpretive structural modelling approach, *Progress in Disaster Science*, Volume 6, 2020, 100089, ISSN 2590-0617, <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2020.100089>.
- Sarmiento, J. P., Hoberman, G., Ilcheva, M., Asgary, A., Majano, A. M., Poggione, S., & Duran, L. R. (2015). Private sector and disaster risk reduction: The cases of Bogota, Miami, Kingston, San Jose, Santiago, and Vancouver. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 14, 225-237.
- Sattar, M. A. Corporate Social Responsibility in Disaster Risk Management: A Study On Some Selected Private Commercial Banks Of Bangladesh. *International Journal of Environment, Ecology, Family and Urban Studies (IJEEFUS)*, ISSN (P): 2250-0065; ISSN (E): 2321-0109 Vol. 7, Issue 5, Oct 2017, 7-18

- Singh, L., Srivastava, A., & Singh, S. (2017). Roll of Corporate Sector & Industries in Corporate Social Responsibility for Disaster Management. *Quality-Access to Success*, 18(159).
- Suda, C. A. (2000). Natural disaster preparedness, environmental degradation and sustainable development in Kenya.
- Twigg, J. (2002). *Corporate Social Responsibility and Disaster Reduction–Conclusions and Recommendations*. University College London.
- Twigg, J. (2004). *Disaster risk reduction: mitigation and preparedness in development and emergency programming*. Overseas Development Institute (ODI).
- Uitto, J. I., & Shaw, R. (Eds.). (2016). *Sustainable development and disaster risk reduction* (pp. 1-12). Tokyo: Springer.
- UNISDR (2015). *United Nations International Strategy for Disaster Reduction, Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030*. Geneva.
- URL-1 <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- URL-2 <https://www.worldbank.org/en/topic/disasterriskmanagement/overview>
- URL-3 https://www.preventionweb.net/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf
- URL-4 <https://www.igairport.com/tr/surdurulebilirlik/sosyal-sorumluluk-projeleri/temel-afet-bilinci-egitimi-ve-afet-istasyonu-kurulmasi-projesi>
- URL-5 <https://www.aksigorta.com.tr/hakimizda/sosyal-sorumluluk/hayata-devam-turkiye>
- URL-6 <http://www.koeri.boun.edu.tr/aheb/gedsetegitimleri.asp>
- URL-7 <https://guc.gama.com.tr/tr/haberler/gama-enerji-ve-akut-sallanacak-vakit-yok-tiyatro-oyunu-ile-4-000-ogrenciye-afet-bilinci-egitimi-verdi/>
- URL-8 <https://www.aydin.edu.tr/trtr/arastirma/arastirmamerkezleri/afam/projeler/Pages/Proje--4.aspx>
- URL-9 <http://www.halksigorta.com.tr/tr-TR/kurumsal-sosyal-sorumluluk-projeleri.aspx>